

Študentská vedecká aktivita

Uplatnenie metódy Value for Money na hodnotenie kvality gymnázií v Banskobystrickom samosprávnom kraji

Bc. Maroš Malíček
Bc. Nikola Štefanišinová

Sekcia: Verejná ekonomika a regionálny rozvoj

Konzultant:.
Ing. Jana Štrangfeldová, PhD.

Banská Bystrica
2015

OBSAH

ÚVOD	3
1. TEORETICKÉ VYMEDZENIE METÓDY VALUE FOR MONEY (HODNOTA ZA PENIAZE).....	4
2. METODIKA PRÁCE	7
2.1. Východiská pri spracovaní metodiky práce	7
2.2. Výsledky výskumu	12
2.2.1. Hodnotenie hospodárnosti	12
2.2.2. Hodnotenie efektívnosti.....	13
2.2.3. Hodnotenie účelnosti	14
2.2.4. Celkové hodnotenie Value for Money (Hodnota za peniaze)	15
ZÁVER – FORMULOVANIE NÁVRHOV OPATRENÍ.....	17
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	19

Práca vznikla v spolupráci s Úradom Banskobystrického samosprávneho kraja. Za pomoc pri vypracovaní práce tiež ďakujeme všetkým zúčastneným riaditeľom škôl.

**BANSKOBYSTRICKÝ
SAMOSPRÁVNÝ KRAJ**

ÚVOD

Hodnotenie výkonnosti verejného sektora sa stáva aktuálnou otázkou dnešných dní. Vzhľadom k relatívne vysokému daňovo odvodovému zaťaženiu je nutné poznať hodnotu, ktorú daňový poplatník dostáva za dane, ktoré zaplatil. Určenie hodnoty za určitú vec im dáva hodnotu. Zvlášť pri statkoch a službách, ktoré nie sú poskytované v štandardnom trhovom prostredí je nutné vedieť, akú veľkú hodnotu dostávame, a či je vyššia alebo nižšia ako v sektore súkromnom.

S podobnou požiadavkou prišiel Banskobystrický samosprávny kraj. Zadanie, ktoré sme dostali v rámci semestrálnej práce bolo veľmi jednoduché. Zistiť, či za dane, ktoré občania zaplatia sú adekvátne poskytnuté aj služby verejného vzdelávania, so zameraním na gymnáziá v Banskobystrickom samosprávnom kraji.

Po istej úvahe sme rozhodli, že hodnotenie uskutočníme prostredníctvom metódy Value for Money – Hodnota za peniaze (VFM).

V prvej časti práce by sme preto radi zadefinovali teoretický rámec toho, čo je metóda Value for Money. Pri definícii budeme vychádzať z poznatkov, ktoré boli dosiahnuté na špičkových zahraničných univerzitách – Cambridge, London School of Economics and Political Science ale i na slovenských univerzitách – Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Druhou časťou je metodika práce. Pri zostavovaní metodiky sme vychádzali najmä z dávnejšieho výskumu autorov Šeba a Vacekovej, ktorí podobne hodnotili základné školy metódou Value for Money. Danú metodiku sme však neprevzali kompletne, prešla úpravami, a to najmä s ohľadom na špecifickosť hodnotených subjektov.

Treťou a zároveň nosnou časťou našej práce je vyhodnotenie výsledkov, ich prezentácia, identifikácia chýb a formulovanie záverov. Keďže sa v priebehu tvorby modelu VFM ukázalo viacero konkrétnych nedostatkov, tieto sme sa pokúsili identifikovať, upozorniť na ne a pokúsiť sa o ich odstránenie. Zároveň by sme radi sformulovali budúci smer výskumu, model sme sa snažili postaviť spôsobom, aby bol použiteľný aj na iné stredné školy v Banskobystrickom samosprávnom kraji, prípadne iných krajoch Slovenskej republiky.

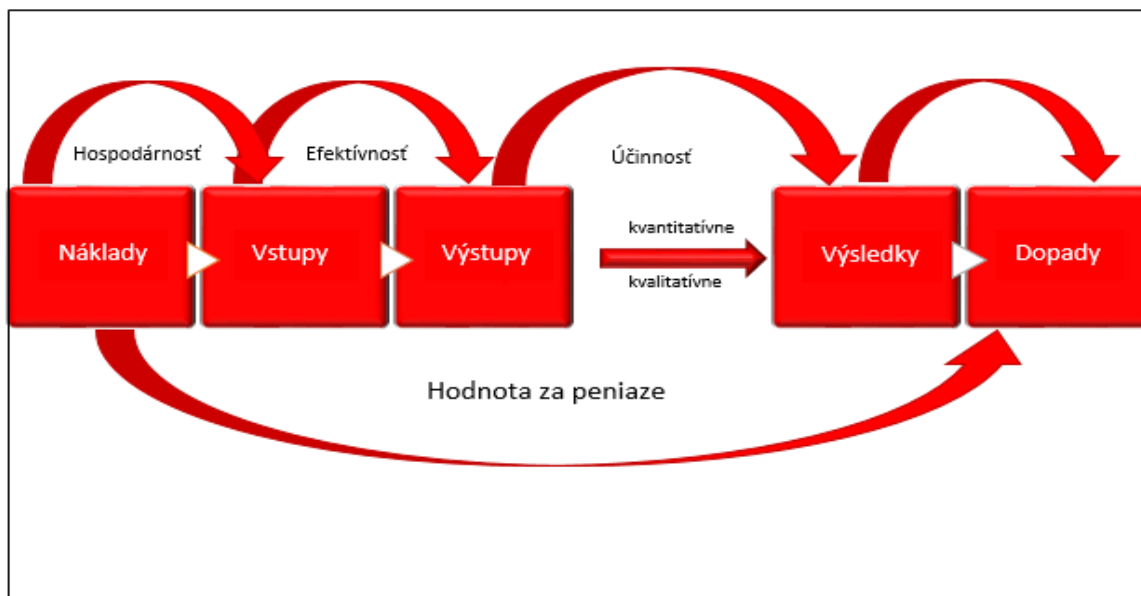
1. TEORETICKÉ VYMEDZENIE METÓDY VALUE FOR MONEY (HODNOTA ZA PENIAZE)

V tejto časti zadefinujeme metódu Value for Money z teoretického pohľadu podľa publikovaných štúdií v zahraničí ale i z pohľadu domácich publikovaných štúdií.

Najčastejšou definíciou, s ktorou sa môžeme stretnúť pri metóde Value for Money je, že je definovaná ako odborný termín, ktorý je používaný na zistenie toho, či organizácia (pôsobiaci či už vo verejnom alebo súkromnom sektore – v našom prípade vo verejnom sektore) dosahuje stanovené ciele avšak nielen s čo najnižšími nákladmi ale pri zohľadnení viacerých kritérií.

Niektoré prvky môžu byť stanovené subjektívne, upravené a častokrát sú obtiažne merateľné. Metódu Value for Money – Hodnota za peniaze je podľa Antinoja a kol. (2011) obtiažne presne definovať. Najčastejšou definíciou sa tak podľa nich stáva definícia, že VFM je metóda, ktoré „determinuje najväčší dopad použitých peňazí“. Z grafického vyjadrenia, ktoré znázorňuje Obrázok 1 je zrejmé, že celkový výkon organizácie závisí od efektívneho zadávania verejných zákaziek, ako i efektívneho poskytovania výstupov a zároveň účinnosti v rámci zamýšľaných výsledkov. Z tejto definície je zrejmé, že metóda VFM berie v úvahu obe hľadiská, kvantitatívne aj kvalitatívne.

Obrázok 1 Koncept Value for Money

Prameň: Vlastné spracovanie na základe štúdie Antinoja a kol. (London School of Economics, 2011).

Hodnotenie prebieha v troch oblastiach:

- Efektívnosť definujeme ako snahu o dosiahnutie čo najlepšieho pomeru medzi vstupmi a výstupmi.
- Hospodárnosť by sme tak mohli podľa Meričkovej a Šeba (2011) definovať ako dosahovanie stanovených cieľov pri čo najnižších, teda minimálnych nákladoch. Ako dodáva Šebo a Vaceková (2011), ukazovatele hospodárnosti „popisujú vzťah medzi vstupmi a ich finančným vyjadrením, teda nákladmi.“
- Účelnosť¹ je ukazovateľ, ktorý hovorí o miere úspešnosti pri dosahovaní stanovených cieľov, opodstatnenosť stanovených cieľov, t.j. využívanie prostriedkov v súlade s určeným účelom.

Na matematické vyjadrenie daných vzťahov použijeme opäť definíciu Šeba a Vacekovej (2011):

$$H_{ij} = \prod_{z=1}^n h_{ij}^z$$

$$E_{ij} = \prod_{z=1}^n e_{ij}^z$$

$$U_{ij} = \prod_{z=1}^n u_{ij}^z$$

kde

H_{ij} = celkový ukazovateľ hospodárnosti za organizáciu i v roku j,

h_{ij}^z = parciálny ukazovateľ hospodárnosti za organizáciu i v roku j,

E_{ij} = celkový ukazovateľ efektívnosti za organizáciu i v roku j,

e_{ij}^z = parciálny ukazovateľ efektívnosti za organizáciu i v roku j,

U_{ij} = celkový ukazovateľ účelnosti za organizáciu i v roku j,

u_{ij}^z = parciálny ukazovateľ účelnosti za organizáciu i v roku j.

Až po vypočítaní všetkých troch ukazovateľov sa uplatňuje ukazovateľ hodnoty za peniaze (Value for Money). Hodnota ukazovateľa Value for Money má podľa Šeba a Vacekovej (2011) potom tvar:

¹ <http://www.admin.cam.ac.uk/offices/secretariat/vfm/guide.html>

$$VFM_{ij} = \frac{1}{\log \frac{1}{(H_{ij}E_{ij}U_{ij})}}$$

Antinoja a kol. (2011) upozorňuje na jeden konkrétny znak, ktorý funguje špeciálne pri metóde VFM: „Ukazuje (metóda VFM) skutočné záväzky, ktoré si dáva daná organizácia, aby dosiahla svoje ciele a to pri využití svojich zdrojov, a vytvára tlak na neustále zlepšovanie ich práce.“ Treba dodať, že metóda VFM je častokrát vnímaná ako základný rámec pre prístup organizácie k poskytovaniu služieb. Metóda Value for Money obsahuje v sebe jednu nespornú výhodu. Zatiaľ čo niektoré iné metódy hodnotenia sa zameriavajú na kvantitatívne výstupy a kvantitatívne hodnotenie. Napríklad v prípade hodnotenia materských škôl sa častokrát stretávame s kvantifikáciou počtu postelí, počtu vydaných jedál a podobne. Ako však dodáva Šebo (2011), metodika hodnotenia VFM je synonymom optimálnej kombinácie nákladov organizácie a zároveň i zaistenia kvality, uspokojujúcej potreby klientov. Ako ďalej upozorňuje Šebo (2011), takáto ponuka neznamena, že je automaticky i najlacnejšia.

Ako dodáva Šebo a Vaceková (2011), aj napriek tomu, že metóda Value for Money je široko využiteľná je podľa dvojice autorov vhodné pracovať pri určitých predpokladoch, ktoré definujú nasledovne:

- kritériá hodnotenia musia byť stále,
- kritériá hodnotenia musia vychádzať z reálnych cieľov a požiadaviek zákazníka,
- kritériá hodnotenia by mali byť schopné transformácie do manažmentu organizácie a strategických dokumentov. Táto práca by sa preto mala stať podkladom pre navrhované stratégie rozvoja školstva na území Banskobystrického samosprávneho kraja,
- kritériá hodnotenia by mali vychádzať z požiadaviek cieľov SMART,
- zostavená metodika hodnotenia VFM by mala hodnotiť služby, ktoré sú homogénne,
- zostavená metodika hodnotenia VFM by sa mala objaviť aj v programových dokumentoch a rozpočtoch samospráv. Aplikácia tejto práce počíta s uplatnením v programových dokumentoch Banskobystrického samosprávneho kraja.

2. METODIKA PRÁCE

2.1. Východiská pri spracovaní metodiky práce

Pri spracúvaní metodiky práce sme postupovali podľa už skôr uplatnenej metodiky Šeba a Vacekovej (2011), pričom túto sme upravili podľa konkrétnych podmienok gymnázií Banskobystrického samosprávneho kraja (BBSK). Celkovo sme hodnotili všetky gymnáziá na území BBSK, pričom samostatne podľa rovnakej metodiky boli hodnotené gymnáziá, ktorých zriaďovateľom je BBSK a samostatne gymnáziá, kde je iný zriaďovateľ. Predmetom tejto práce je však len hodnotenie gymnázií, kde zriaďovateľom je Banskobystrický samosprávny kraj. Hodnotenie sa teda dotýka týchto gymnázií:

- Gymnázium Andreja Sládkoviča, Banská Bystrica,
- Športové gymnázium, Banská Bystrica,
- Gymnázium Andreja Kmeťa, Banská Štiavnica,
- Gymnázium Jána Chalupku, Brezno,
- Gymnázium, Detva,
- Gymnázium Andreja Sládkoviča, Krupina,
- Gymnázium, Filákov,
- Gymnázium Boženy Slančíkovej Timravy, Lučenec,
- Gymnázium, Poltár,
- Gymnázium Martina Kukučina, Revúca,
- Gymnázium, Tornaľa,
- Gymnázium Mateja Hrebendu, Hnúšťa,
- Gymnázium Ivana Kraska, Rimavská Sobota,
- Gymnázium, Veľký Krtíš,
- Gymnázium Ľudovíta Štúra, Zvolen,
- Gymnázium Zvolen,
- Gymnázium Františka Švantnera, Nová Baňa,
- Gymnázium Milana Rúfusa, Žiar nad Hronom.

Základnou a jednou z najdôležitejších častí bol realizovaný zber dát. Pri realizácii tejto práce sme zbierali nasledovné údaje:

- priemerný počet študentov,
- pomer prijatých uchádzačov k prihláseným na stredné školy,

- počet zamestnancov školy,
- počet tried,
- počet záujmových krúžkov,
- počet absolvovaných kurzov prepočítaný na učiteľa,
- náklady,
- priemerný výsledok testovania na maturitách,
- priemerná koncoročná známka na vysvedčení z 3. ročníka,
- úspešnosť prijímacích pohovorov na vysoké školy,
- počet ocenení na žiaka.

Zber dát prebiehal zo stránok INEKO (výsledky maturít), väčšina ostatných dát bola čerpaná a zozbieraná zo záverečných správ jednotlivých škôl a z jednotlivých škôl v spolupráci s riaditeľmi škôl a odborom školstva BBSK.

Zber dát sme realizovali od školského roku 2008/2009 až do roku 2013/2014, celkovo boli teda dáta zbierané za periódu 6 rokov, a to najmä z dôvodu zabezpečenia určitej vypovedacej schopnosti modelu ako i možného zachytenia zmien.

Jedným z najväčších problémov, ktorý sa vyskytol počas realizácie práce bolo, že dáta boli v mnohých prípadoch nekompletné, čiastočne nedostupné. Daný problém sme sa rozhodli riešiť tak, že chýbajúce dáta sme v jednotlivých rokoch pre jednotlivé školy nahradili hodnotou, ktorá bola v danom roku spomedzi odovzdaných hodnôt najhoršia (teda priradená bola buď maximálna alebo minimálna hodnota, a to vzhľadom na charakter daného dátového súboru). Takáto úprava dát bola potrebná, aby vôbec bola možná konštrukcia modelu. Zároveň však mohlo dôjsť k poškodeniu škôl, ktoré nedodali dáta. Tento prvok je možné odstrániť iba spôsobom, že budú doplnené dáta. Zároveň by mal však pôsobiť ako motivačný prvok pri zavádzaní metódy VFM do praxe.

Hodnotenie pomocou metódy Value for Money je nutné hodnotiť pomocou zhodnotenia troch ukazovateľov tak, ako sme ich špecifikovali v prvej časti tejto štúdie – hospodárnosť, efektívnosť, účelnosť.

Prvou analýzou, ktorú sme v rámci metódy VFM robili bola analýza hospodárnosti. Za ukazovatele výstupu sme zvolili:

- a) celkové náklady na zamestnanca – ukazovateľ bol počítaný ako podiel celkových nákladov školy, zverejnených vo výročnej správe danej školy a počtu zamestnancov danej školy (učiteľov aj technicko–hospodárskych pracovníkov spolu),

- b) celkové náklady na žiaka – ukazovateľ bol počítaný ako podiel celkových nákladov školy, zverejnených vo výročnej správe danej školy a počtu študentov danej školy,
- c) celkové náklady na triedu – podiel celkových nákladov školy, zverejnených vo výročnej správe danej školy a počtu tried.

Dáta sme rozdelili podľa príslušných rokov, následne sme vyčíslili najlepšiu hodnotu z daného roka a danej „kohorty“ údajov, pričom za najlepšiu hodnotu bola vyčíslená hodnota, ktorá bola minimálna. Školám, ktoré nedodali príslušné dáta, prípadne nebolo možné dáta nájsť sme priradili najhoršiu možnú, teda maximálnu hodnotu, a to za daný rok.

Samotný koeficient pre hospodárnosť sme následne počítali podľa vzorca:

$$\text{Hospodárnosť} = \frac{NH_z}{xz} * \frac{NH_u}{xu} * \frac{NH_t}{xt}$$

kde

NH_z – minimálne náklady na žiaka za daný rok za všetky školy,

xz – náklady danej školy na žiaka za daný rok,

NH_u – minimálne náklady na zamestnanca za daný rok za všetky školy,

xu – náklady danej školy na zamestnanca za daný rok,

NH_t – minimálne náklady na triedu za daný rok za všetky školy,

xt – náklady danej školy na triedu za daný rok.

Druhou analýzou, ktorú sme realizovali bola analýza efektívnosti. Za základné ukazovatele sme zvolili:

- a) priemerný počet žiakov v triede – v prvom kroku sme po zozbieraní dát vyhodnotili maximálny priemerný počet žiakov v triede, a to za všetky roky (teda od roku 2008), pričom tieto údaje kľúčovo vstúpili do hodnotenia,
- b) priemerný počet žiakov na záujmový krúžok - v prvom kroku sme po zozbieraní dát vyhodnotili maximálny priemerný počet žiakov na záujmový krúžok, a to za všetky roky (teda od roku 2008), pričom tieto údaje kľúčovo vstúpili do hodnotenia,
- c) priemerný počet žiakov na učiteľa,
- d) počet kurzov na učiteľa – daný ukazovateľ nakoniec nevstúpil do hodnotenia, keďže výpovedná hodnota dát bola nízka. Nereálny počet kurzov na učiteľa

zverejnený jednotlivými školami viedol k tomu, že sme tento ukazovateľ odstránili. Do budúcnosti, prípadne pri zlepšovaní tejto štúdie je však nutné daný ukazovateľ zahrnúť.

Všetky dáta, ktoré neboli dodané sme nahradili minimálnou hodnotou a uvažovali sme o školách, ktoré dané dáta nedodali ako o tých, ktoré si počínajú najhoršie.

Koeficient pre efektívnosť sme stanovili nasledovne:

$$Efektívnosť = \frac{yz}{NEz} * \frac{yu}{NEu} * \frac{yt}{NEt}$$

kde

yz – priemerný počet žiakov v triede danej školy za daný rok,

NEz – maximálny priemerný počet žiakov v triede za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy,

yu – priemerný počet žiakov na záujmový krúžok danej školy za daný rok,

NEu – maximálny priemerný počet žiakov na záujmový krúžok za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy,

yt – počet žiakov na učiteľa danej školy za daný rok,

NEt – maximálny počet žiakov na učiteľa za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy.

Treťou bola analýza účelnosti. Pre túto analýzu sme zvolili nasledujúce ukazovatele:

- nezamestnanosť absolventov – z dôvodu nedostatočnej vypovedacej hodnoty dát sme sa rozhodli daný ukazovateľ nezahrnúť do hodnotenia,
- priemerný výsledok testovania žiakov v maturitách,
- priemerná známka z ročného vysvedčenia v 3. ročníku štúdia,
- úspešnosť prijímacích pohovorov na vysoké školy,
- počet ocenení na žiaka,
- pomer prijatých k prihláseným uchádzačom na strednú školu.

Po rozdelení dát podľa príslušných rokov sme následne vyčíslili najlepšiu hodnotu z daného roka a danej skupiny údajov, pričom táto najlepšia hodnota sa líši v závislosti od charakteru daného ukazovateľa. V rámci skupiny ukazovateľov priemerný výsledok testovania žiakov v maturitách, úspešnosť prijímacích pohovorov na vysoké školy a ukazovateľ počtu ocenení na žiaka je logicky maximálna hodnota tou najlepšou hodnotou. Pre ukazovatele priemerná známka z ročného vysvedčenia v 3. ročníku štúdia a pomer prijatých k prihláseným uchádzačom na strednú školu je najlepšia hodnota minimálna

hodnota. Školám, ktoré nedodali príslušné dáta, prípadne nebolo možné dáta nájsť sme priradili najhoršiu možnú, teda maximálnu hodnotu, resp. minimálnu hodnotu v závislosti od charakteru daného ukazovateľa.

Samotný koeficient pre účelnosť sme počítali podľa nasledujúceho vzorca:

$$\text{Účelnosť} = \frac{zz}{NUz} * \frac{NUu}{zu} * \frac{zt}{NUt} * \frac{zw}{NUw} * \frac{NUy}{zy} * \frac{NEz}{yz} * \frac{NEt}{yt} * \frac{NEu}{yu}$$

kde

zz – priemerný výsledok testovania žiakov v maturitách danej školy za daný rok,

NUz – maximálny výsledok testovania žiakov v maturitách za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy,

NUu – minimálna priemerná známka z ročného vysvedčenia v 3. ročníku štúdia za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy,

zu – priemerná známka z ročného vysvedčenia v 3. ročníku štúdia danej školy za daný rok,

zt – úspešnosť prijímacích pohovorov na vysoké školy danej školy za daný rok,

NUt – maximálna úspešnosť prijímacích pohovorov na vysoké školy za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy,

zw – počet ocenení na žiaka danej školy za daný rok,

NUw – maximálny počet ocenení na žiaka za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy,

NUy – minimálny pomer prijatých k prihláseným uchádzačom na strednú školu za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy,

zy - pomer prijatých k prihláseným uchádzačom na strednú školu danej školy za daný rok,

NEz – minimálny priemerný počet žiakov v triede za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy,

yz – priemerný počet žiakov v triede danej školy za daný rok,

NEt – minimálny priemerný počet žiakov na učiteľa za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy,

yt – priemerný počet žiakov na učiteľa danej školy za daný rok,

NEu – minimálny počet žiakov na záujmový krúžok za celé sledované obdobie (2008–2014) za všetky školy,

yu – priemerný počet žiakov na záujmový krúžok danej školy za daný rok.

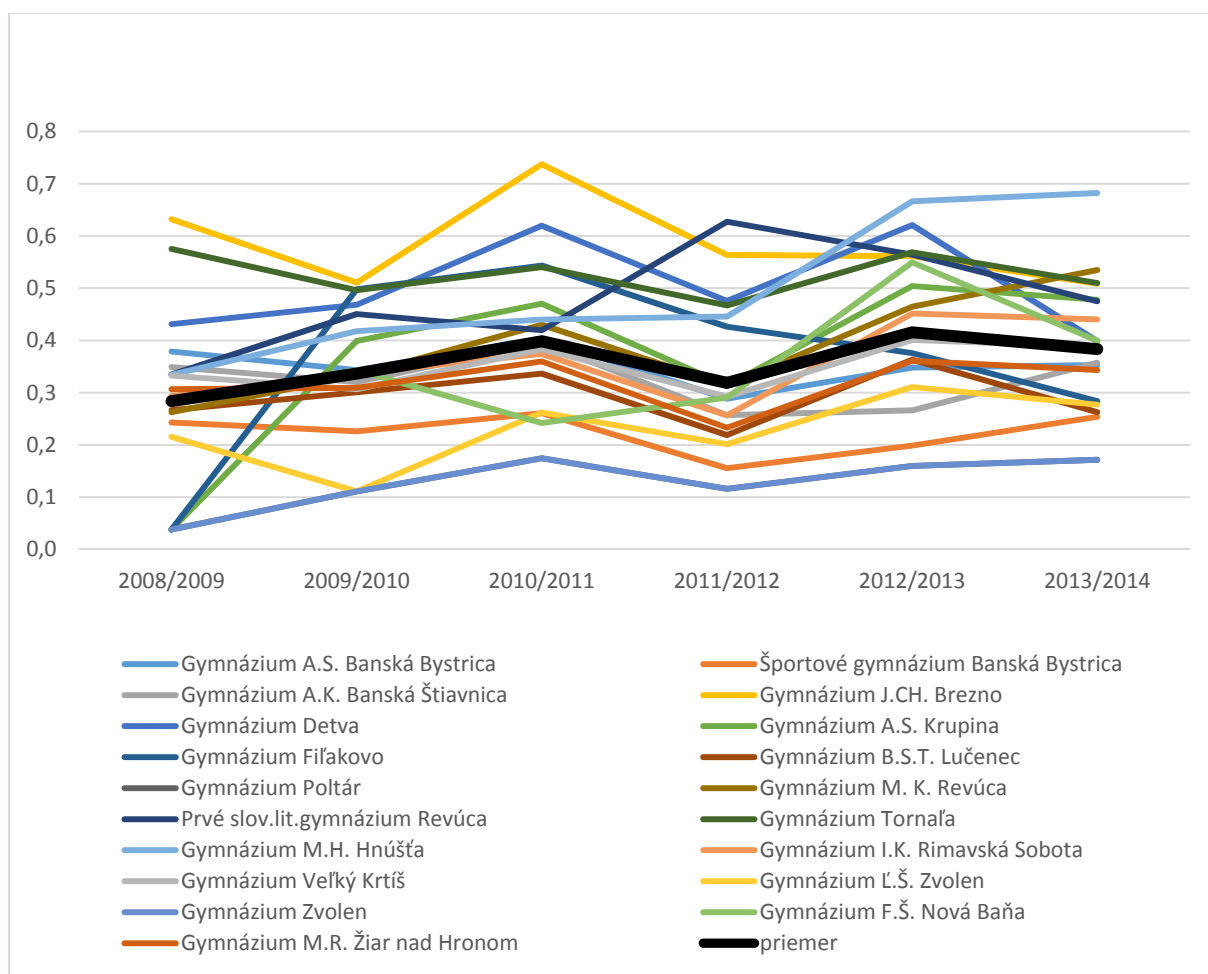
Pri hodnotení ukazovateľa účelnosti je potrebné si uvedomiť, že do jeho hodnotenia vstupujú aj ukazovatele efektívnosti, avšak v opačnom pomere, t. j. pre ukazovatele priemerný počet žiakov v triede, priemerný počet žiakov na učiteľa a priemerný počet žiakov na záujmový krúžok je v tomto prípade minimálna hodnota tá najlepšia hodnota. Čo znamená, že dané ukazovatele efektívnosti sú chápané ako ukazovatele účelnosti vtedy, ak sa od nich vyžaduje ich minimálna hodnota, resp. ich minimalizácia.

2.2. Výsledky výskumu

V nasledujúcich podkapitolách sa pozrieme na hodnotenie čiastkových výsledkov vo všetkých troch oblastiach – hospodárnosť, efektívnosť a účelnosť. Výsledky interpretujeme iba za celú skupinu, predmetom tejto štúdie nebude hodnotenie každej školy jednotlivo. Jednotlivo bude rozanalyzovaná len najlepšia a najhoršia škola v hodnotení.

2.2.1. Hodnotenie hospodárnosti

Z pohľadu hospodárnosti môžeme konštatovať, že relatívne dobre obstálo Gymnázium M. H. v Hnúšti. Dané gymnázium sa za celé sledované obdobie držalo na úrovni hospodárnosti, ktoré boli nad priemerom. Výsledky sú zverejnené v Grafe 1 a rovnako aj v Prílohe1.

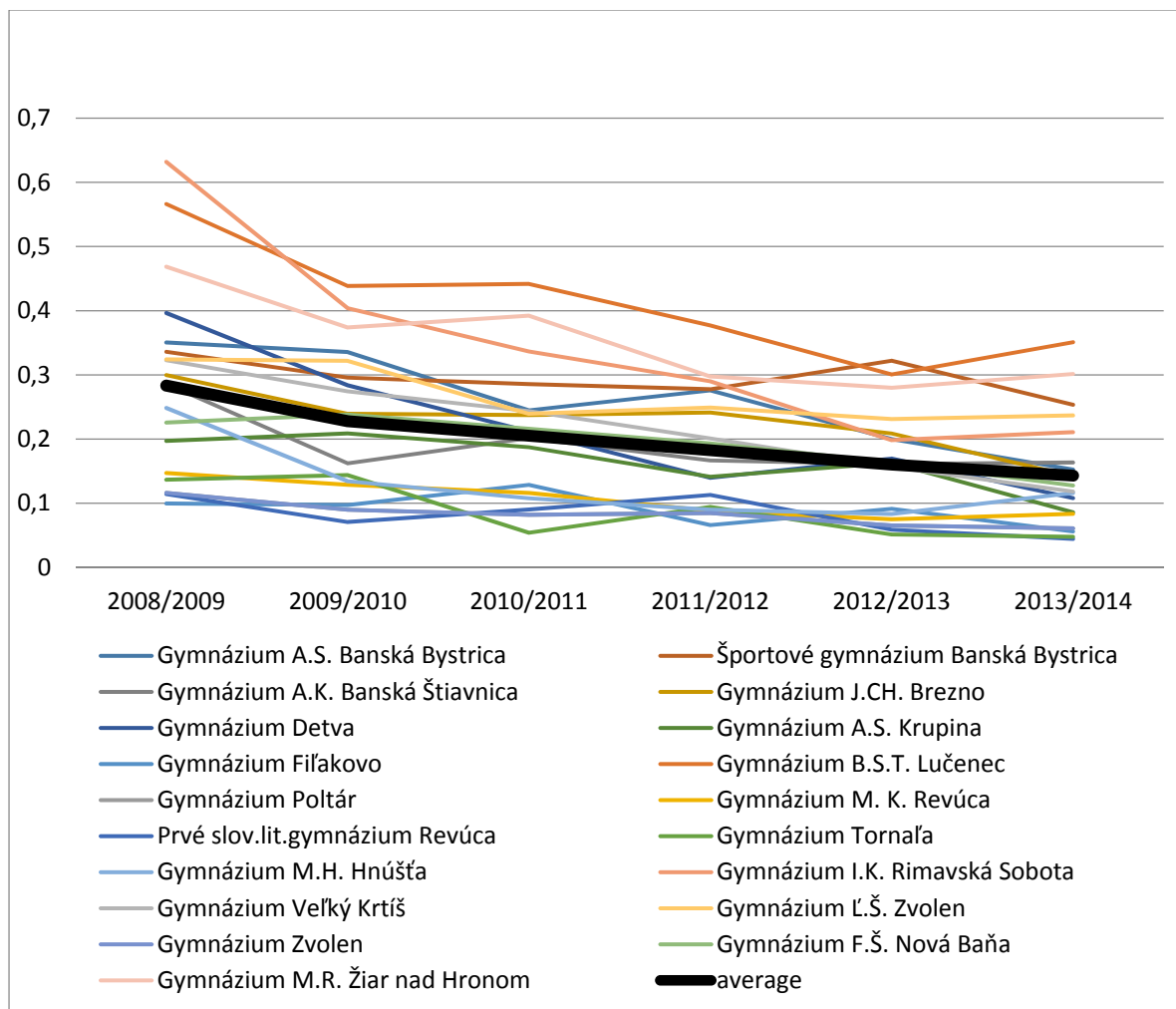
Graf 1 Výsledky hodnotenia hospodárnosti za všetky gymnáziá od šk. roku 2008/2009

Prameň: Vlastné prepočty a spracovanie.

2.2.2. Hodnotenie efektívnosti

V rámci efektívnosti môžeme konštatovať, že najlepšou školou z dlhodobého hľadiska (t. j. od roku 2008) sa stalo Gymnázium Boženy Slančíkovej Timravy v Lúčenci, ktorá v dlhodobom hodnotení skončila počas celého sledovaného obdobia nad priemerom. Pravdou však ostáva, že i táto škola zaznamenala klesajúci trend, a to od začiatku sledovaného obdobia v roku 2008. Relatívne dobre si v hodnotení efektívnosti počínalo aj Športové gymnázium v Banskej Bystrici, ktoré dlhodobo skončilo nad priemerom.

K najhorším gymnáziám v hodnotení efektívnosti môžeme radiť práve menšie gymnáziá – Prvé literárne gymnázium v Revúcej a Gymnázium v Tornaľi. Tento trend je spôsobený najmä nižším počtom študentov v triedach, čo však na druhej strane spôsobuje rast týchto škôl v hodnotení účelnosti (viď ďalej).

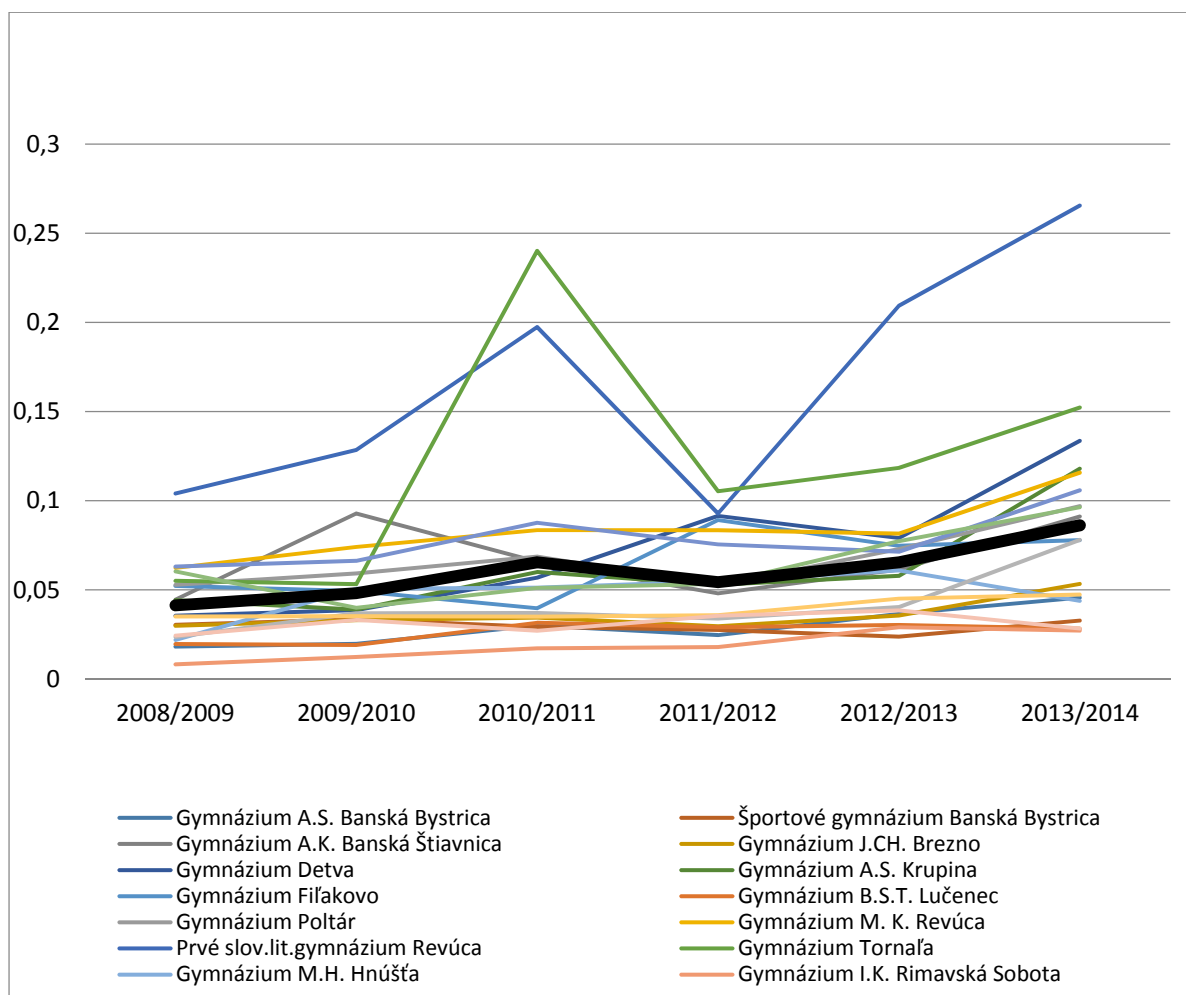

Graf 2 Výsledky hodnotenia efektívnosti za všetky gymnáziá od šk. roku 2008/2009

Prameň: Vlastné prepočty a spracovanie.

2.2.3. Hodnotenie účelnosti

V hodnotení účelnosti najlepšie skončili dve školy. Jednoznačne najlepšou školou v tomto hodnotení sa stalo Prvé slovenské gymnázium v Revúcej. Príčinu tohto výrazného odstupu od ostatných škôl vidíme v tom, že škola je najmenšou v hodnotení. Počty žiakov v triedach sú nízke, rovnako nízke sú počty žiakov na učiteľa. Dobré dopadlo aj menšie Gymnázium v Tornali. Pri gymnázii v Tornali však zaujme ešte fakt prudkého nárastu v hodnotení účelnosti v roku 2010/2011, ktorý je spôsobený najmä tým, že škola v danom roku prijala výrazne menej študentov vzhľadom k počtu prihláseným, čo ju v danom roku spravilo výrazne atraktívnejšou a zvýšilo jej hodnotenie. Tento nárast je však skôr „outlierom“ ako opakujúcim sa pravidlom a k hodnoteniu a k nárastu účelnosti v roku 2010/2011 treba pristupovať s rezervou.

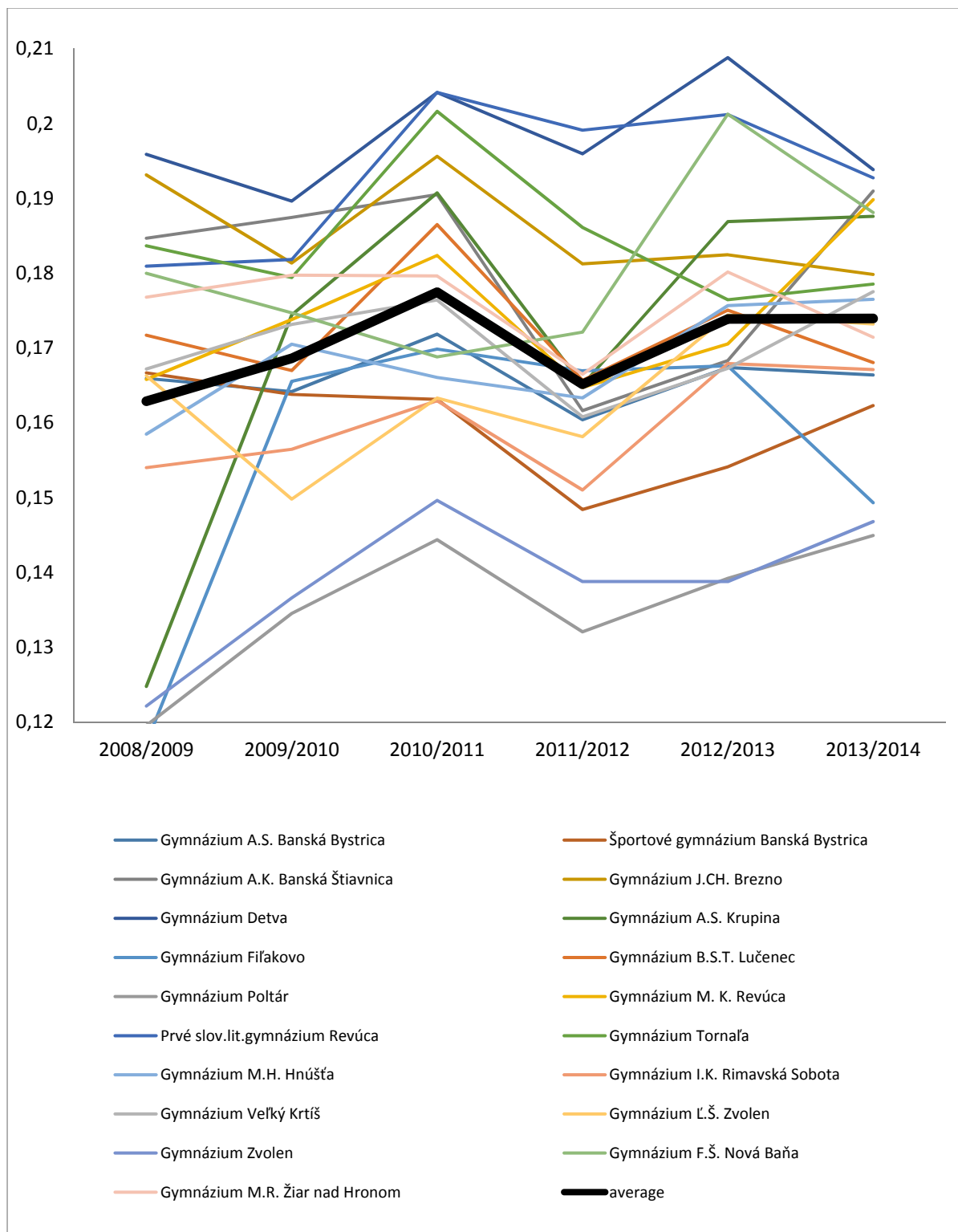

Graf 3 Výsledky hodnotenia účelnosti za všetky gymnáziá od šk. roku 2008/2009

Prameň: Vlastné prepočty a spracovanie.

2.2.4. Celkové hodnotenie Value for Money (Hodnota za peniaze)

Celkovo najlepšie hodnotenie vo všetkých troch ukazovateľoch dosiahlo Prvé literárne gymnázium v Revúcej, Gymnázium v Detve a Gymnázium v Novej Bani. Všetky tri gymnáziá v sledovanom období vykázali hodnoty, ktoré sú nad priemerom. Alarmujúci je však stav na spodnej strane rebríčka, kedy Gymnázium v Poltári, Gymnázium vo Zvolene sa za celé sledované obdobie ani len nepriblížili priemeru. Podrobnejšie hodnotenie je priložené v súbore xlm, ktoré je prílohou tejto práce.

Graf 4 Výsledky hodnotenia Value for money za všetky gymnáziá od šk. roku 2008/2009

Prameň: Vlastné prepočty a spracovanie.

ZÁVER – FORMULOVANIE NÁVRHOV OPATRENÍ

Táto časť práce hodnotí najdôležitejšie poznatky, ktoré vznikli v priebehu spracúvania práce a formuluje odporúčania pre príslušné orgány, ako by mali postupovať.

V priebehu spracúvania práce sme sa stretli s viacerými významnými nedostatkami, ktoré súviseli najmä s dostupnosťou dátových údajov. Preto navrhujeme:

1. Vytvorenie jednotného nástroja na tvorbu „Správy o výchovno vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach“, jeho rozposlanie na jednotlivé školy, a to tak, aby tento nástroj uľahčil jednotlivým riaditeľom prácu s tvorbou správ. Školám následne uložiť povinnosť a skontrolovať si, či tieto dokumenty sú dostupné na stránke školy. Správa o výchovno – vzdelávacej činnosti je častokrát jediný nástroj pre zvýšenie informovanosti, a to nielen pre zriaďovateľa ale i pre rodiča uchádzača o štúdium na danej škole ale i pre samotného študenta. Zároveň by bolo vhodné postupné vytváranie elektronického archívu na Úrade Banskobystrického samosprávneho kraja aby bolo možné v budúcnosti zabezpečiť efektívne hodnotenie verejných výdavkových programov na školstvo na území BBSK, a to nielen metódou Value for Money.
2. Oboznámenie jednotlivých manažérov, t. j. riaditeľov škôl s výsledkami tejto štúdie. Táto štúdia nemá byť nosný nástroj na určovanie politiky zriaďovateľa voči školám, nesmie slúžiť ako podklad pre zrušenie niektorej zo škôl. Mala by sa však stať manažérskym nástrojom, ktorý upozorní jednotlivé školy na fakty a porovnania vo vzťahu k ostatným, podobne orientovaným školám (v našom konkrétnom prípade).
3. Nariadenie finančnej kontroly pri školách, ktoré dlhodobo vykazujú najhoršie hodnoty v hodnotení hospodárnosti a nevykazujú žiadne zlepšenie. V hodnotení hospodárnosti bolo v niektorých prípadoch zistené, že náklady na jedného žiaka sa líšia aj o 100 %. Na školách, kde finančná kontrola odhalí objektívne príčiny daného stavu – napríklad havarijný stav niektorej zo súčastí, ktoré zvyšujú náklady na jedného žiaka v porovnaní s ostatnými školami, nariadiť zlepšenie tohto stavu, prípadne z pozície zriaďovateľa danú školu uprednostniť v rámci kapitálových investícií.
4. Pri školách, ktoré vykazujú extrémne hodnoty a extrémne priebehy kriviek žiadať vysvetlenie daného stavu a prijatie adekvátnych riešení. V tomto

případe sa ako najextrémnejšou ukazuje Gymnázium v Tornali, ktoré v rámci účelnosti vykazuje extrémny priebeh krivky, ktorý je s vysokou pravdepodobnosťou spôsobený práve nereálnosťou dodaných dát. Extrémny priebeh kriviek vykazuje aj Prvé slovenské literárne gymnázium v Revúcej, čo však môže byť spôsobené relatívne malou veľkosťou danej školy.

5. Systematický zber dát v ďalších rokoch, ich dopĺňanie do nástroja vytvoreného programe v MS Excel tak, aby bolo možné hodnotiť zlepšovanie, či zhoršovanie škôl aj v budúcnosti.

Táto štúdia mala za cieľ zistiť aktuálny stav v oblasti výkonnosti služieb vzdelávania gymnázií v BBSK. Nemá za cieľ slúžiť ako nástroj pri rozhodovaní a tvorbe politík, mala by však uľahčiť manažérske rozhodovanie jednotlivým riaditeľom škôl a umožniť porovnanie jednotlivých škôl medzi sebou. Dané školy si musia uvedomiť, že pôsobia na území BBSK ako konkurenčné subjekty a táto štúdia im má uľahčiť a ukázať, kde je ešte priestor na zlepšenie a naopak, v ktorých ukazovateľoch patrí škola k nadpriemeru a daný štandard musí zachovať.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. ANTINOJA, E. – ESKIOCAK, O. – KJENNERUD, M. – ROZENKOPF, I. – SCHATZ, F. 2011. *Value for Money: Current Approaches and Evolving Debates*, London School of Economics and Political Sciences. London: 2011.
Dostupné na internete: <<http://bigpushforward.net/wp-content/uploads/2011/09/vfm-current-approaches-and-evolving-debates.pdf>>
2. ŠEBO, J. – VACEKOVÁ, G. 2011. *Dynamika výkonnosti neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby na Slovensku*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2011.
3. ŠEBO, J. – MIKUŠOVÁ-MERIČKOVÁ, B., ŠTRANGFELDOVÁ, J. – *Základy veřejných financí*. Brno, Rašínová vysoká škola, 2011, ISBN 978-80-87001-26-4